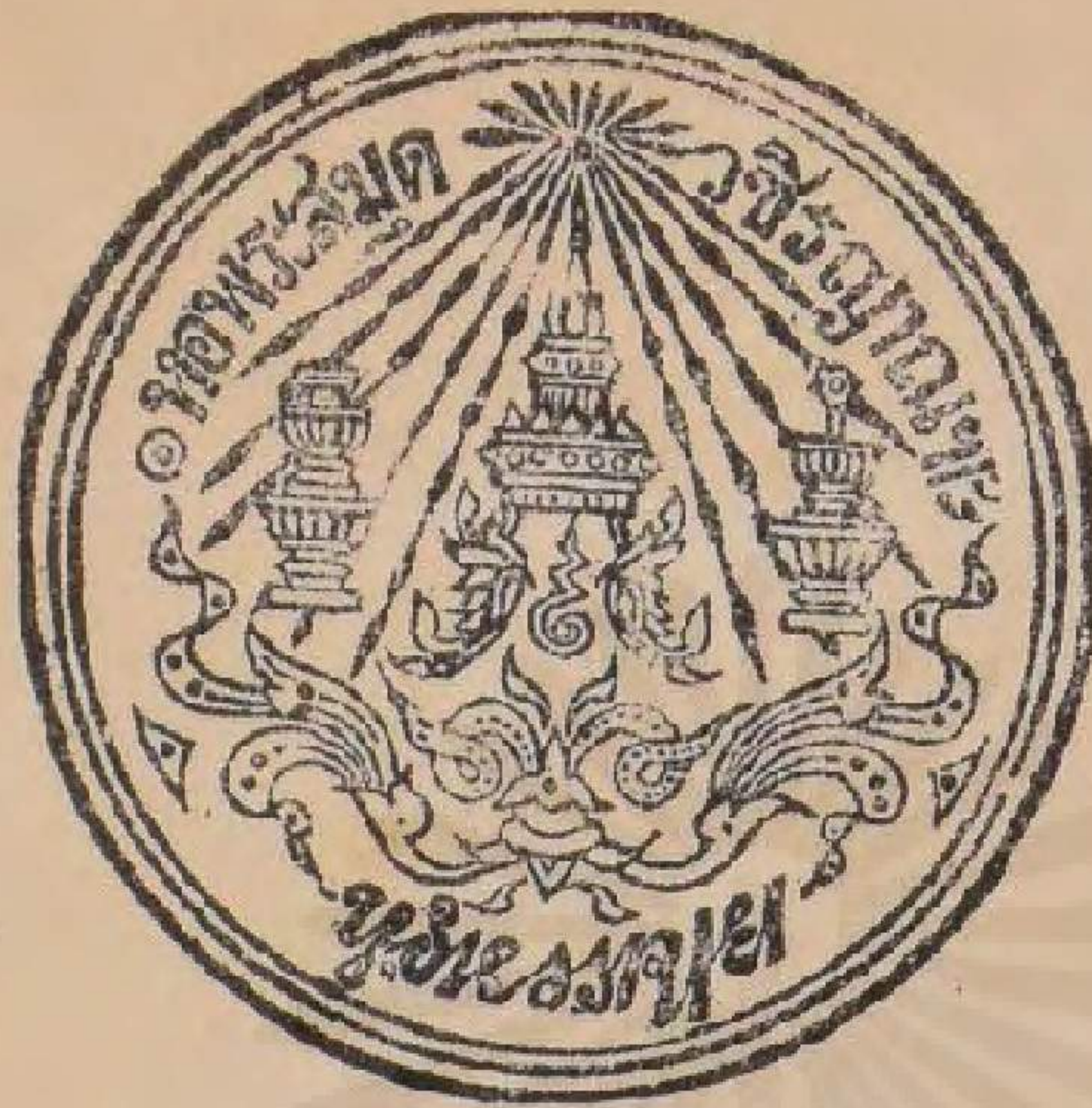

4339

ราชনীติของจ่าเน็กยพราหมณ์

แปลจากภาษาสันสกฤต

พิมพ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ

คุณหญิง อุ่น มหิบาลบริรักษ์ ต จ.

๙ ๖
เมื่อบจอ พ.ศ. ๒๔๖๕

พิมพ์ที่โรงพิมพ์ ไสภณพิพรรฒนาการ

สงวนลิขสิทธิ์

คุณหญิง อุ่น มหาตบรัรักษ์ ต. จ.

คำนำ

ในงานศพคุณหญิง อุ่น มหิบาลขรรักษ์ ค. ๑.
มหาอำมาตย์ตรี พระยามหิบาลขรรักษ์ (สวัสดิ์ ภูมิ
รัตน์) สามี ประสงค์จะพิมพ์หนังสือเป็นของแจกเมื่อ
พระราชทานเพลิงศพสักเรื่อง ๑ ได้มาแจ้งความประสงค์
ขอพระสมุทวชิรญาณสำหรับพระนคร ขอให้กรรม
การช่วยเหลือเรื่องหนังสือที่จะพิมพ์ให้

ในการเลือกเรื่องหนังสือสำหรับพิมพ์แจกในงานศพ
คุณหญิง อุ่น มหิบาลขรรักษ์ ครองน ข้าพเจ้ารู้สึกลำบาก
ใจอย่างยิ่ง ด้วยกำหนดงานศพกระชั้นนัก ถ้าเลือก
หนังสือเรื่องยาวก็เห็นจะพิมพ์ไม่ทันงาน จำจะต้องเลือก
เรื่องหนังสือที่สั้นสักหน่อย แต่ส่วนผู้ที่จะไปช่วยงานศพ
คุณหญิง อุ่น มหิบาลขรรักษ์ นั้น ข้าพเจ้าเข้าใจเป็นแน่
ว่าจะมีมาก และจะมีตั้งแต่เจ้านายซึ่งทรงพระเกียรติยศ
สูงศักดิ์ และข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อย ตลอดจนพวกพ่อ

คาพล เรือนและชาวต่างประเทศ เหตุด้วยคุณหญิงอน
 มหิบาลบรรณิกษ์ อยู่ในสัตรีมัยนาคาศักดิ์ผู้หนึ่งซึ่งมีผู้ชอบ
 พอกว้างขวางมาก เกรงผู้ที่ได้รบหนังสือแจกไปจะพา
 กนตไต่ยนว่าหอพระสมุด ฯ ไม่นำพาในการเลือก
 เรืองหนังสือให้สมกับงานศัพคุณหญิงอน มหิบาลบรรณิกษ์
 จึงต้องขอขอกไว้ให้ทราบว่าเป็นเพราะมีเวลาน้อย จึงไม่
 สามารถจะทำให้ยิ่งกว่านี้ได้ แต่เรื่องหนังสือที่ได้
 เลือกมาพิมพ์สำหรับแจกงานศัพคุณหญิงอน มหิบาล
 บรรณิกษ์ คือเรื่องราชนิติ ของจาณกยพราหมณ์ ซึ่งพิมพ์
 ในสมุดเล่มนี้ก็เป็นหนังสือใหม่ กรรมการหอพระสมุดฯ
 พึงให้หลวงพินิจวรรณการ (แสง สาลิตล) เปรียญ
 แปลออกจากภาษาสันสกฤต สำเร็จเมื่อเร็ว ๆ นี้ ยังไม่
 เคยพิมพ์ในภาษาไทย และเป็นเรื่องแสดกตศีธรรม
 อันสมควรจะศึกษาของผู้ที่เอาใจใส่ในโบราณภาษิต จึง
 หวังว่าจะพอใจแก่ผู้ที่ได้รบไปโดยมาก

ก

ข้าพเจ้าขออนุโมทนาคุณคุณนายทัศนีย์นิพนธ์
ซึ่งมหาอำมาตย์ตรี พระยามหิบาลบริรักษ์ ได้ยืมให้
เป็นวารสารคหกรรม และได้พิมพ์หนังสือเรื่อง
นี้ให้แพร่หลาย

ด.จ. ๑๖ กรมการปกครอง สภานายก

ขอพระสมุทวชิรญาณ

วันที่ ๒๓ มกราคม พ.ศ. ๒๔๖๕

จําเริญกษัตริย์

ราชันย

ของจําเริญกษัตริย์

- ๑ นานาสาโสทรทฤต วเกษย ราชันยสมุจยม
สรุพพิชมิท สาสตรม จําเริญ สาส์ครหม
- ๒ มุลสุทรํ ปรวกษยามิ จําเริญน ยโถทิตม
ยสย วิชุลานมาเตรณ มุโรไซ ภวติ ปณทิต: ฯ

๑ ข้าพเจ้าจกกล่าวซึ่งคัมภีร์ชื่อจําเริญ อันเป็นมุล
รากของคัมภีร์ทั้งปวง เป็นที่ประชุมแห่งราชันย
ซึ่งเก็บรวบรวมมาแต่คัมภีร์ต่าง ๆ ล้วนประมวญไว้
ซึ่งอรรถสาร

๒ อนึ่งข้าพเจ้าจกกล่าวซึ่งสูตรอันเป็นมุลราก ตาม
แบบอย่างซึ่งจําเริญกษัตริย์ได้กล่าวไว้ โดยเป็น
คำร่าสามารถทำคนโง่ซึ่งพอเล่าเรียนนรคัมภีร์ ให้
เป็นนักปราชญ์ได้

๑๓ คุรุณการมฤ:

- ๓ วิทวตวณจ นฤปตวณจ ไนว ตุลยิ กทาจน
 สวเทเศ ปุชยเต ราชา วิทวานุ สรวตฺร ปุชยเต.
- ๔ ปณฺฑิตเต จ คุณฺา: สรวเว มุรฺเช โทษา หิ เกวลม
 ตสฺมาต มุรฺชสทเสฺรมฺห ปฺราชฺล เอโก วิสิษฺยเต.
- ๕ มาตฤวตฺ ปรทาเรษุ ปรทฺรเวษฺหฺ โลษณฺรวต
 อาตมวตฺ สรวณฺเตษุ ย: ปศฺยตี ส ปณฺฑิต:
- ๖ กิ กุเลน วิสาเลน คุณฺเห็นสฺตุ โย นร:
 อกุลิโนปปี สาสฺตฺร โชณ ใทวใตฺรปปี ปุชฺยเต.

บัดนี้จักเริ่มคำภีร์ต่อไป

๓ เป็นนักปราชญ์ก็ยกเป็นพระเจ้าแผ่นดิน ย่อมมี
น้ำหนักไม่เท่ากันมาแต่ไหน ๆ แล้ว พระเจ้า
แผ่นดินคนย่อมบูชาแต่ในประเทศของพระองค์
นักปราชญ์มีคนบูชาทั่วไป

๔ คุณ ทั้ง ปวง ย่อมมีอยู่แต่ในคนที่ เป็นบัณฑิต
ล้วนคนโง่เขลามิแต่โทษอย่างเดียว เพราะฉะนั้น
นักปราชญ์คนเดียวจึงวิเศษกว่าคนโง่เขลาตั้ง
พัน

๕ คนผู้ เป็นบัณฑิต ย่อมเห็น ลก เมียของ คนอื่น
เหมือนนมารดา เห็นทรัพย์ของผู้อื่นเหมือน
ก้อนดิน เห็นสัตว์อื่นเหมือนตนของตน

๖ คนที่ใครคุณสมบัติถึงมีชาติตระกูลสูงใหญ่ ก็จะมี
ประโยชน์อะไร คนที่หาชาติตระกูลมิได้
แต่รู้ตำราศาสตร์าคม ถึงพวกเทวดาก็ตอง
บูชา

- ๓ รูปเขวอนสมปยุนา วิศาลกุลสมภวา :
 วิทยาหีนาน โศภนเต นีรคนธา อิว กีสุกา :
- ๔ ตารานำ ภูษณิ จนุโทร นารีนำ ภูษณิ ปติ :
 ปฤถิวยา ภูษณิ ราชา วิทยา สรวสย ภูษณม :
- ๕ มาตา ศตรุ : บิตา ไวรี เยน พาโล น ปาจิต :
 น โศภเต สภามเชย หัสมเชย พโก ยถา :
- ๑๐ วรเมโก कुณิ ปุโตร น จ มุรขศไตรบี
 เอกศจนทรสุดโม หนติ น จ ตาราคไณรบี :
- ๑๑ ลาลเขต พลจ วรขานิ ทศ 'วรขานิ ตาทเขต
 ปราบเต ตุ โยทาศ วรเช ปุตรี มิตรวทาจเรต :

๗ ผู้ที่บริบูรณ์ด้วยรูปแล้วย เกิดในตระกูลอื่น
ไพศาล แต่ไร้วทยาอาคม ก็ไม่่งดงาม
เหมือนดอกทองกวาวอันหากกลนมิได้

๘ พระจันทร์เป็นที่เชิดชของดาวทั้งหลาย สามิ
เป็นที่เชิดชของนารทั้งหลาย พระเจ้าแผ่นดิน
เป็นที่เชิดชของแผ่นดิน วิชาเป็นที่เชิดชของ
คนทั้งปวง

๙ ยตรโง่ไม่ฉลาด มารตาก็เป็นศัตรู บิดา
ก็เป็นไพร่ คนโง่ย่อมไม่มีสง่าผ่าเผยในท
ประชุม เหมือนกาในกลางฝูงหงส์

๑๐ ยตรประกอยด้วยคุณคนเคียวก็ประเสริฐ ยตร
โง่ตงร่อยคนไม่ประเสริฐเลย พระจันทร์ดวง
เคียวกาจคมตได้ ดาวหม้มาก ๆ ก็กาจคมต
ไม่ได้

๑๑ พิงประกัยประกองยตรในภายในอายุ ๕ ขวบ พิง
เขยนต์ยตรในระหว่างต่อไปอีก ๑๐ ปี พอยตร
มอายุ ๑๖ ปี ก็พงถอว่ายตรนั้นเป็นมิตรของตน

๑๒ ลาลเน พหโว โทษา: ตาตเน พหโว คุณา:
ตสมาค ปุตรณจ ศิษฺยณจ ตาตเนตฺน ตุ ลาลเยต.

๑๓ เอเกนابی สุวฤกษณ ปุษฺบีเตน สุกนุธินา
วาสิตี สฺยาตฺ วณฺี สรวฺี สุปฺเตรณ กุถิ ยถา.

๑๔ เอกสฺยาบี กุวฤกษสฺย โโกณฺรเสถน วหฺนินา
ทหฺยเต หิ วณฺี สรวฺี กุปฺเตรณ กุถิ ยถา.

๑๕ ทูรต: โสภาเต มูรฺโข ลมฺพมานปฏาวฤต:
ตาวจฺจ โสภเต มูรฺโข ยาวตฺ กิลฺจินฺน ภาษเต.

๑๖ วิษาทปฺยมฤตี คราหฺย- มเมธฺยาทบี กาลฺจนม
นีจาทปฺยตฺตมฺ วิทฺยา สฺตฺรฺรตฺนํ ทุษฺกุลาทบี.

๑๒ การประคิยประคองมีโทษมาก การเข้ยนต
มคณมาก เพราะฉนนั้นยตรกต คิษยกต
ตองเข้ยนต ออย่าประคิยประคองเลย

๑๓ ตนไมคิมดอกหอมแม ตนเคียว เมอดอกขาน
แล้ว ย่อมส่งกลิ่นตระหลบไปทั่วป่า เหมือน
กยตระกูลทมิบุตรค

๑๔ ตนไมช้วมีโพรงเปนเชอเพลิง เมอเพลิงตคชน
ในโพรงแล้ว อาจลกลามไหม้ขาทั้งหมดไค
เหมือนตระกูลทมิบุตรช้ว

๑๕ คนง่แต่งตัวปกคลุมด้วยผ้าผ่นแลคไกล ๗
กงาม ถายังไมเอ่ยปากพูดเมอไร ก็ยงงาม
อยเมอนน

๑๖ นาทพยถงอยในยาพิษก็ควรถอเอา สวรรณถง
อยในสิ่งโสโครกก็ควรถอเอา วิชาทสงถง
อยในคนตาตอยก็ควรรเย็น สัตรรตนะถงอย
ในตระกูลเลวทรามก็ควรถอเลยงค

๑๗ อุตฺสเว วุยฺสเน โจว ทฺรุภิกุเช ศตฺรุวิกฺรเห
 ราชทฺวารเ ศุมนฺสเน จ ยสฺตฺยฺจติ ส พานฺธวः-

๑๘ ปโรเกษ การุยหนฺตาริ ปฺรตฺยเกษ ปฺริยวาทีนฺม
 วรฺชเยตฺ ตาทฺฤศิ มิตริ วิษกฺมฺภิ ปโยมฺขมฺ.

๑๙ สกฺฤทฺทฺษณฺณจ มิตริ ยः ปฺนः สนฺธาตฺมิจฺจติ
 ส มฤตฺยฺมฺปคฺฤหฺณาติ คฺรภมฺศฺวตฺริ ยถา.

๒๐ น วิศฺวเสทฺวิศฺวสฺติ มิตรฺณจาบี น วิศฺวเสตฺ
 กทาจิตฺ กุบฺตี มิตริ สรวฺโทษิ ปฺรกาศเยตฺ.

๑๗ เวลา^๑มี^๒สม^๓บ^๔ต^๕ก^๖ก^๗ เวลา^๑ว^๒ย^๓ต^๔ก^๕ก^๖ เวลา^๑เ^๒า^๓ย^๔า^๕ก^๖
 ห^๑ม^๒า^๓ก^๔แ^๕พ^๖ง^๗ก^๘ก^๙ เวลา^๑ส^๒ร^๓บ^๔ค^๕ต^๖ร^๗ก^๘ก^๙ เวลา^๑อ^๒ย^๓ใน^๔
 ราช^๑ส^๒าน^๓ก^๔ (พระ^๑เจ^๒า^๓แ^๔เ^๕น^๖ค^๗ิน^๘ท^๙ร^{๑๐}ง^{๑๑}ช^{๑๒}ย^{๑๓}เล^{๑๔}ย^{๑๕}ง) ก^{๑๖}ก^{๑๗}
 เวลา^๑อ^๒ย^๓ใน^๔ย^๕า^๖ช^๗า (ส^๑ิน^๒ร^๓เ^๔ร^๕เ^๖ม^๗เ^๘ต^๙อ^{๑๐}ก) ก^{๑๑}ก^{๑๒} ผู้^{๑๓}เ^{๑๔}ไ^{๑๕}
 ต^{๑๖}ง^{๑๗}อ^{๑๘}ย^{๑๙}ใน^{๒๐}ท^{๒๑}ร^{๒๒}ว^{๒๓}ม^{๒๔}ส^{๒๕}ข^{๒๖}ท^{๒๗}ก^{๒๘}ข^{๒๙}ค^{๓๐}ล^{๓๑}อ^{๓๒}ค^{๓๓}ไป ผู้^{๓๔}เ^{๓๕}น^{๓๖}น^{๓๗}ช^{๓๘}อ^{๓๙}ว^{๔๐}
 เ^{๔๑}ป^{๔๒}เ^{๔๓}น^{๔๔}เ^{๔๕}า^{๔๖}พ^{๔๗}น^{๔๘}ร^{๔๙}

๑๘ มิ^๑ตร^๒ท^๓ค^๔อ^๕ย^๖ท^๗า^๘ลา^๙ย^{๑๐}ล^{๑๑}า^{๑๒}ง^{๑๓}ป^{๑๔}ระ^{๑๕}โย^{๑๖}ชน^{๑๗}ล^{๑๘}ย^{๑๙}ห^{๒๐}ล^{๒๑}ง ต่อ
 ห^{๒๒}น^{๒๓}า^{๒๔}ป^{๒๕}า^{๒๖}ก^{๒๗}ห^{๒๘}ว^{๒๙}า^{๓๐}น ค^{๓๑}ว^{๓๒}ร^{๓๓}เ^{๓๔}ว^{๓๕}น^{๓๖}เส^{๓๗}ย^{๓๘}ใ^{๓๙}ห^{๔๐}า^{๔๑}ง^{๔๒}เ^{๔๓}ก^{๔๔}ล เ^{๔๕}ห^{๔๖}ม^{๔๗}เ^{๔๘}น
 ห^{๔๙}ม^{๕๐}เ^{๕๑}ย^{๕๒}า^{๕๓}พ^{๕๔}ิ^{๕๕}ษ^{๕๖}ท^{๕๗}มี^{๕๘}น^{๕๙}า^{๖๐}น^{๖๑}ม^{๖๒}อ^{๖๓}ย^{๖๔}เ^{๖๕}ป^{๖๖}า^{๖๗}ก^{๖๘}ห^{๖๙}ม^{๗๐}เ^{๗๑}

๑๙ มิ^๑ตร^๒ท^๓ค^๔ด^๕ร^๖า^๗ย^๘แ^๙ต^{๑๐}ก^{๑๑}ก^{๑๒}น^{๑๓}ไป^{๑๔}ค^{๑๕}ร^{๑๖}ง^{๑๗}ห^{๑๘}น^{๑๙}ง^{๒๐}แล^{๒๑}ว ผู้^{๒๒}เ^{๒๓}ไ^{๒๔}
 เ^{๒๕}า^{๒๖}เ^{๒๗}า^{๒๘}มา^{๒๙}ส^{๓๐}มา^{๓๑}ค^{๓๒}ม^{๓๓}ค^{๓๔}ค^{๓๕}อ^{๓๖}อ^{๓๗}ก^{๓๘} ผู้^{๓๙}เ^{๔๐}น^{๔๑}น^{๔๒}ช^{๔๓}อ^{๔๔}ว^{๔๕}า^{๔๖}ถ^{๔๗}อ^{๔๘}เ^{๔๙}า
 ค^{๕๐}ว^{๕๑}า^{๕๒}ม^{๕๓}ต^{๕๔}า^{๕๕}ย^{๕๖}เ^{๕๗}ว เ^{๕๘}ห^{๕๙}ม^{๖๐}เ^{๖๑}น^{๖๒}มา^{๖๓}อ^{๖๔}ค^{๖๕}ค^{๖๖}ร^{๖๗}อ^{๖๘}น^{๖๙}ท^{๗๐}า^{๗๑}ลา^{๗๒}ย^{๗๓}ค^{๗๔}ร^{๗๕}ร^{๗๖}ก^{๗๗}
 มา^{๗๘}ร^{๗๙}ค^{๘๐}า

๒๐ อ^๑ย^๒า^๓ว^๔ิ^๕สา^๖ส^๗ะ^๘ว^๙เ^{๑๐}ว^{๑๑}า^{๑๒}ง^{๑๓}เ^{๑๔}จ^{๑๕}ก^{๑๖}ย^{๑๗}เ^{๑๘}ย^{๑๙}ย^{๒๐}ง^{๒๑}เ^{๒๒}ม^{๒๓}ค^{๒๔}ัน^{๒๕}เ^{๒๖}ค^{๒๗}ย^{๒๘}ก^{๒๙}ัน ถึง
 มิ^{๓๐}ตร^{๓๑}ก^{๓๒}อ^{๓๓}ย^{๓๔}า^{๓๕}ว^{๓๖}ิ^{๓๗}สา^{๓๘}ส^{๓๙}ะ^{๔๐}น^{๔๑}ก^{๔๒} ถ^{๔๓}า^{๔๔}มิ^{๔๕}ตร^{๔๖}เ^{๔๗}ก^{๔๘}เ^{๔๙}ร^{๕๐}ร^{๕๑}ช^{๕๒}น^{๕๓}มา^{๕๔}เ^{๕๕}เมื่อ^{๕๖}เ^{๕๗}ไ^{๕๘}
 อ^{๕๙}า^{๖๐}จ^{๖๑}ระ^{๖๒}บ^{๖๓}เ^{๖๔}ย^{๖๕}ท^{๖๖}ง^{๖๗}ห^{๖๘}ม^{๖๙}ค^{๗๐}ข^{๗๑}อ^{๗๒}ง^{๗๓}เ^{๗๔}ว^{๗๕}เ^{๗๖}ไ^{๗๗}

- ๒๑ ชานียานุ เป็รชณเ ภาฤตฺยาตุ พานุชวานุ วุยสนาคเม
 มิตรณฺจาปทิกาเล จ ภารฺยาณฺจ วิภาวกุษเย.
- ๒๒ อุปการคฺฤหิเตน ศตฺรฺรณา ศตฺรฺมฺทุชเรตฺ
 ปาทลคฺณิ กรเสถฺน กณฺณฺเกเนว กณฺณฺกมฺ.
- ๒๓ น กศฺจิตฺ กสฺยจิตฺ มิตรํ น กศฺจิตฺ กสฺยจิทฺริปฺ:
 การณฺน หิ ชานาติ มิตรานฺนิ จ ธิปฺสฺตธา.
- ๒๔ ทฺรุชนः ปฺริยวาที จ ไนตทฺวิศฺวาสการณฺม
 มธฺ คิษฺฐิตฺ ชิหฺวาเคฺร หฤทเย ตฺ หลาหฺลํ
- ๒๕ ทฺรุชนः ปฺริหฺรตฺโวย วิทฺยฆาลงฺกฤโตบี สนฺ
 มณฺีนา ภูษิตः สรฺปः กิมีเสา น ภายงฺกรः.
- ๒๖ สรฺปः กฺรุรः ขลः กฺรุรः สรฺปาตฺ กฺรุรตฺรः ขลः
 มนฺเตฺรราชิวศः สรฺปः ขลः เกน นีวารฺยเต.

- ๒๑ จะค้ำให้คเวลาใช้การงาน จะดวงค์วารให้ค
 เมอเวลาตกทกข จะคมิตรให้คเมอเกิดภย
 อินทราย จะคเมยให้คเมอเวลาไรทรพย สมนขค
- ๒๒ พงก้าจคค้ศร ควค้ศรเอง เพราะให้สินขล
 แก่มน เหมอนหนามยอกเอาหนามข่ง
- ๒๓ (อข้เฉย ๆ) ใครก้ไม่เปนมิตรของใคร ใคร
 ก้ไม่เปนครูของใคร คอเมอมีเหตุขนแล้ว
 จงจะรู้ว่าใครเปนมิตรใครเปนครู
- ๒๔ แทจรง ทรชนย้อมกล้าวค้ำทหน้าพง แต่ไม่
 ควรพิศวาสค้ำของมน เพราะหวานมีอยู่แต่ท
 ปลายลน พิชผงอยู่ทหัวใจ
- ๒๕ ทรชนถงจะมีวิชาอคมมาก ก็ควรหลกให้
 ท่างไกล เหมอนงร้ายแม้ประกคควค้แกวมณ
 มนจะไม่ททำให้เกิดภยแก่เราหรือ
- ๒๖ งรายก้น่ากล้ว คนช้วก้น่ากล้ว แต่คนช้ว
 น่ากล้วกว่าง งยังตกอยู่ในอำนาจของมนตร
 แลยา คนช้วใครจะห้ามได้

- ๒๓) นขีนาณจ นทีนาณจ ศฤงคินำ ศสุตฺรปาณินาม
 วิสุวาโส ไนว กรตวฺย: สุตฺรียุ ราชกุเลษุ จ.
- ๒๔) หสฺตี หสฺตสหเสฺรณ ศตหเสฺตน วาซิน:
 ศฤงคิโน ทศหเสฺตน สฺถานตฺยาเคน ทฺรุชน:
- ๒๕) อาปทรุถิ ฌนํ รเกษตฺ ทารานุ รเกษตฺ ฌไนรบิ
 อาตฺมานํ สตฺตํ รเกษตฺ ทาโรรบิ ฌไนรบิ.
- ๓๐) พรทาร์ พรทฺรวุยิ ปริวาทิ พรสฺย จ
 ปริหาสิ คุโร: สฺถานเน จาปลฺยณจ วิวฺรุชเยตฺ.
- ๓๑) ตฺยเซเทกิ กุลสฺยารุเถ คุรามสฺยารุเถ กุถิ ตฺยเซตฺ
 คุรามํ ฌนปทสฺยารุเถ อาตฺมารุเถ ปฺฤถิวิ ตฺยเซตฺ.
- ๓๒) จลเตยฺเคน ปาเทน ทิษฺฐเตยฺเคน พุทฺธิมานุ
 นาสมิกฺษุยฺ ปรี สฺถานํ ปฺรวฺมายตฺนํ ตฺยเซตฺ.

๒๗ อโยธยวสาสะกบสत्वมเลข แม่น้ำ สत्वมเขา

คนถออวธ สตรี แลราชตระกูล

๒๘ หลีกข้างหลีกให้ห่างพ้นศอก หลีกมาหลีก

ให้ห่างรอยศอก หลีกสत्वมเขาหลีกให้ห่าง

สยศอก หลีกทรชนต้องอพยพจากที่อยู่

๒๙ พงรักษาทรพยไวเพื่อแกอินทราย พงรักษา

เมียดวยทรพย พงรักษาตนให้ยิ่งกว่าเมียด

แลทรพย

๓๐ ลิกเมียดของผู้อื่น ๑ ทรพยของผู้อื่น ๑ คำ

นันทาเยาะเย้ยของคนอื่น ๑ ทำโลเลในสำนัก

คริ ๑ ส้อย่างนพวงละเวนให้ห่างไกล

๓๑ พงละทรพยสมบัติของตนเพื่อรักษาตระกูล พง

ละตระกูลเพื่อรักษาหมู่บ้าน พงละหมู่บ้านเพื่อ

รักษาชนบท พงละแผ่นดินเพื่อรักษาตน

๓๒ ผู้มขญญาพลาดควยเทาข้างหนึ่ง ย่อมตั้ง

หลีกไวได้ควยเทาอกข้างหนึ่ง เมื่อยังไม่เห็น

ทอนแน่นอน ก็อย่าเพื่อทงถนเคิม

๓๓ ลุพฺพธมฺมรฺเถน คฤหฺณียาตุ กุรฺทฺธมฺมณฺชลิกฺกรมณา
มฺรุจํ ฉนฺโทนฺวฤตฺเตน ตถา ตถฺเยน ปณฺทิตมฺ.

๓๔ อรฺถนาศํ มนสฺตาปํ คฤเห ทุสฺจริตานิ จ
วณฺจนณฺจาปมานณฺจ มติมานุ น ปฺรกาศเยตฺ.

๓๕ ธนธานฺยปฺรโยเคษุ ตถา วิทฺยาคเมษุ จ
อาหาเร วุยฺวหาเร จ ตฺยกฺตลชฺชः สทา ภเวตฺ.

๓๖ ธนินः โสฺรตฺริโย ราชา นทํ ไวทยสฺสฺตฺ ปณฺจมः
ปณฺจ ยตฺร น วิทฺยนฺเต ตตฺร วาสํ น การเยตฺ.

๓๗ ยสฺมินฺ เทเส น สมฺมานํ น ปฺริตฺริน จ พานฺธวาः
น จ วิทฺยาคมः กศฺจิตฺ ตํ เทสํ ปฺริวฺรชเยตฺ.

๓๓ ฟังรักษาใจคนโลภด้วยการให้ขุ่น ฟังรักษาใจ
คนโกรธด้วยความอ่อนน้อม ฟังรักษาใจคน
เขลาด้วยการคล้อยตาม ฟังรักษาใจนักปราชญ์
ด้วยพูดคำสัตย์

๓๔ คนมขญญาอย่าอ้อมไม่สำแดงความวิตแห่งทรัพย์
ความเคียดระอาใจ ความทจริตในเรือน ความ
คดโกงแลความคหมัน ให้ออกนอกหน้า

๓๕ ฟงละความกระตาคกระเดื่องในการพยายามหา
ทรัพย์สมบัติ ในการเล่าเรียนวิชาอาคม ใน
การแสวงหาอาหาร ในการทำมาค้าขาย

๓๖ คนมีทรัพย์ พราหมณ์ผู้รู้ ไตรเพท พระราชา
แม่บ้าน แพทย์ ๕ อย่างนี้ไม่มีในทโค อย่า
ยังควรไปอยู่ในที่นั้น

๓๗ ประเทศใดไม่มีคนนัยถอ ไม่มีความอิมใจ
ไม่มีเฝ้าพนธ์ ไม่มีคนรู้วิชา ฟงเว้นประเทศ
นั้นเสีย

๓๘ มนสา จินตितํ กรรม วจสา น ปุรกาศเยต.
 อนนยลภษิตการยสฺย ยต: สิทธีรํ น ชายเต.

๓๙ กุเทศณฺจ กุวุตฺตติณฺจ กุภารุยา กุณที ตถา
 กุทรวุณฺจ กุโภชฺยณฺจ วรชเยตฺต วิจกฺษณ:

๔๐ ฤณเศโยคนิเศษศฺจ วุยาธิเศษสฺตไถว จ
 ปุณศฺจ วรทฺธเต ยสฺมาตฺ ตสฺมาตฺ เศษํ น การเยตฺ.

๔๑ จินฺตาทฺชวโร มนุชฺยาณํ วสฺตฺราณามาตโป ชฺวร:
 อเสาทาคยํ ชฺวร: สฺตฺริณา- มศฺวานํ ไมถุนํ ชฺวร:.

๔๒ อสฺติ ปุโตร วเส ยสฺย ฤฤโตย ภารฺยา ตไถว จ
 อภาเวปฺยติสนฺโตษ : สฺวรคฺโสถเสา มหิตเล.

๓๘ กิจการที่คิดไว้ในใจ ไม่ควรเอาไปตีแผ่ด้วย
วาจา เพราะว่ากิจการที่ผู้นับเสียแล้วไม่เกิด
สิทธิ์ (ไม่ขลัง)

๓๙ ผู้มีบุญญาพวงเวียนเสียซึ่งประเทศที่ไม่ดี ซึ่ง
ความประพฤติที่ไม่ดี ซึ่งภรรยาที่ไม่ดี ซึ่งแม่บ้าน
ที่ไม่ดี ซึ่งทรัพย์ที่ไม่ดี แลโภชนะที่ไม่ดี

๔๐ เศษแห่งหนส้น เศษแห่งไฟ เศษแห่งพยาธิ
อย่าทำให้มันเหลืออยู่ เพราะมันจักเจริญได้อีก

๔๑ ความคิดเป็นเครื่องเผาใจของมนุษย์ทั้งหลาย
แตกเป็นเครื่องเผาผาเขยกทั้งหลาย ความ
ซเหร์เป็นเครื่องเผาใจของสัตว์ทั้งหลาย เมถุน
เป็นเครื่องเผาใจของม้าทั้งหลาย

๔๒ ผู้ใดมีลูกเมียแลคนใช้อยู่ในอำนาจ แลถือ
ส้นโคษในสังทียงไม่มี ผู้นั้นถึงยังอยู่ในพนดิน
ก็เหมือนนอนอยู่ในสวรรค์

๔๓ ทุขุณา ภारุยา ศจฺฉิ มิตรํ ภูตฺตฺยโสจตฺตฺรทายกः
 สสรุเป จ कुถเห वाโส มฤตฺตฺยฺเรว น สํศยः.

๔๔ มาตา ยสฺย कुถเห नासฺติ ภारุยา จาปฺรียวาทีนํ
 อรณฺยํ เตन คนฺตวฺยํ ยถารณฺยํ ตถา कुถม.

๔๕ ฤณกรฺตา บิศา ศตฺรु- รุมาตา จ วุยภิจาริณํ
 ภारุยา รูปวตี ศตฺรुः ปุตฺรः ศตฺรुरुปณฺทิตः.

๔๖ โกกิตานํ สฺวโร รูปํ นารुरुปํ ปติวฺรตา
 วิทฺยา รูปํ กुरुปาณํ กุชฺมา รูปํ ตปสฺวินาม.

๔๗ อวิทฺยํ ชฺวันํ สฺนฺยํ ทิกฺสฺนฺยา เจทพานฺธวา
 ปุตฺรหีนํ कुถหํ สฺนฺยํ สฺรวฺสฺนฺยา ทริทฺรตา.

๔๓ มีเมียชัว มีเพื่อนไอ้อวค มีชาอตรีนอกคำสั่ง
อยู่ในเรือนทมึง ไม่ต้องสงสัยว่าความตายจะ
ไม่มาถึงตัว

๔๔ เรือนใดไม่มีมารดา มีแต่ภรรยาปากร้าย
สามาน ควรจะไปอยู่เสียในป่า เพราะเรือน
ชนคนนั้นเหมือนนบ่าอยู่แล้ว

๔๕ บิดาท่าहनสนชอบว่าเป็นคัศร มารดามักมาก
ในกามชอบว่าเป็นคัศร ภรรยาอุปส่วยก็ชอบ
เป็นคัศร บุตรโง่เขลา ก็ชอบว่าเป็นคัศร

๔๖ เสียงเป็นความงามของนกกุเหว่า ปฏิบัติสามี
เป็นความงามของนารี วิชาเป็นความงามของ
คนรูปไม่ส่วย ความอดทนเป็นความส่วยงาม
ของผู้บำเพ็ญตะบะ

๔๗ ชีวิตอนหาวิชามีได้ เป็นชีวิตศนย์เปล้า ประเทศ
ทิศอันหา เผ่าพันธุ์ มีได้ ก็เป็นทิศอันว่างเปล้า
เรือนไรบุตร ก็เป็นเรือนอันศนย์เปล้า ความ
ยากจนเป็นความศนย์เปล้ากว่าสิ่งทั้งปวง (ที่
กล่าวมาแล้ว)

๔๘ อทาทา วัศโทเชณ กรมโทษาทุ ทริทฺรตา
 อุนมาโท มาตฤโทเชณ บิตฤโทเชณ มุรุชตา.

๔๙ กุรุคฺนินฺรทฺวิชาตํนำ วรฺณานํ ปุราหฺมโณ กุรุ:
 ปติเรโก กุรุ: สฺตฺรํนำ สรวตฺราภฺยาคโต กุรุ:.

๕๐ อติทฺรเป หตา ลงฺกา อติมานे จ เกการวา:
 อติทานे พลฺริพฺทฺช:
 สรวมตฺยนฺตคฺรหิตมฺ.

๕๑ วสฺตฺรหฺนฺสฺตฺวลงฺกาโร มฺฤตฺหฺนฺญจ โภชนมฺ.
 สฺตฺนหฺนา จ ยา นาริ วิทฺยาหฺนฺญจ ชฺวิตมฺ.

- ๔๘ เป็นคนตระหนี่เพราะโทษเนื่องมาแต่วงศ์สกุล
เป็นคนยากจนเพราะโทษเนื่องมาแต่กรรม เป็น
ขี้เพราะโทษเนื่องมาแต่มารดา เป็นคนเซอะ
เพราะโทษเนื่องมาแต่บิดา
- ๔๙ ไฟเป็นครูของชนวิเศษชาติทั้งหลาย พรหมณ์
เป็นครูของชน ๔ เหล่า ผู้คนเดียวเป็นครู
ของสัตว์ทั้งหลาย แยกผู้จรมาเป็นครูทั่วไป
- ๕๐ ลังกาต้องพินาศเพราะความเย่อหยิ่งเกิน พวก
โกธพต้องพินาศเพราะมีมานะยิ่งเกิน ท้าวพลี
ต้องกักขังเพราะให้ท่านเกินไป สิ่งทีเกิน
ทั้งสนนิกปราชญ์ตเศียน
- ๕๑ เครื่องประดับไม่มีผ้า โภชนาไม่มีกบ สัตว์
ไม่มีนม ชีวิตไม่มีวิชา เหล่านี้ไม่งามเลย

๕๒ โภชย์ โภชนศกฺตึสจ รติศกฺตึรวรา สุตฺรียะ
 วิภโว ทานศกฺตึสจ นาลุปลสฺย ตปสः ผลมฺ.

๕๓ ปุตรปุรโยชณา ทาราः ปุตรः บิณฺฑาปุรโยชนः
 หิตปุรโยชนํ มิตรํ ฐนํ สรวปุรโยชนมฺ.

๕๔ ทุรฺลภํ ปฺรากลุฑํ วากุຍํ ทุรฺลภः เกษมกลุฑํ สุตः
 ทุรฺลภา สทฺฤศํ ภารุยา ทุรฺลภः สุวชนः ปฺรียะ

๕๕ ไสเล ไสเล น มาณิกุຍํ เมากุฑิกํ น คเช คเช
 สารโว น หิ สรวตฺร จนนํ น วเน วเน.

๕๒ ความมีอาหารบริบูรณ์แลตนมีความสามารถ
 บริโภคอาหารใดก็ดี ความมีอคมัสตรีแลตน
 มีความสามารถจะยินดีด้วยสตรีใดก็ดี ความ
 มีสมบัติแลตนมีความสามารถจะบริจาคสมบัติ
 ใดก็ดี เหล่านี้ไม่เท่าผลของตะบะเพียงเล็กน้อย

๕๓ เมียเป็นประโยชน์ในการให้เกิตบุตร บุตรเป็น
 ประโยชน์ในการทำพลีให้ มิตรเป็นประโยชน์
 ในการเกือกกล ทรัพย์เป็นประโยชน์ทั่วไป

๕๔ ถ้อยคำที่แน่นอนหายาก บุตรผู้ทำให้เกิด
 ความสุขเกษมก็หายาก ภรรยาที่เสมอใจ
 ก็หายาก คนของเราที่จะรักเราจริง ๆ ก็
 หายาก

๕๕ แก้วมณีไม่มีทุกภูเขาคคช้างไม่มีทุก ๆ
 ตัวช้าง สัตว์บรรษไม่มีทุกแห่ง จันทน์แดง
 ไม่มีทุกป่า

๕๖ อโศกโย นีรชนः ปุราโชนโสจยः ปณทิตพานชวः
 อโศกยา วิชวา นารี पुत्रपेट्रप्रतिष्ठिता.

๕๗ อวิทยः पुरुषः सोज्यः सोज्यं ไมถुนมप्रชम्
 निराहाराः प्रचाः सोज्याः सोज्यं राช्यमराชगम्.

๕๘ कुलीनः सह सम्प्रकिं पण्ठीไตः सह मित्रताम्
 श्वतीगिศจ सम् मैलिं कुरवाणे न วินศ्यति.

๕๙ กษत्रา वृत्ततिः प्रार्थना กโยจ वाโส निराศर्यः
 निरुชโน वुवสายศจ สรวกษत्रา ทริทรรตา.

๖๐ ตสกรสย कुโต चरुโม तुरुชนस्य कुतः कुษमा
 वेศ्यानानञ्ज कुतः सेन्हः कुतः สत्यञ्ज กามีนาม.

๕๖ นักปราชญ์ไม่มีทรพยกไม่เค้รำโคก มีเฝ้า
พันธึเป็นนักปราชญ์ก็ไม่มีเค้รำโคก นาริเป็น
หมายแต่มีลูกมี หลานตั้งตัวโคก ก็ไม่มีเค้รำโคก

๕๗ บรมุไรวิชาเย่อมเค้รำโคก เมถนไรคนกัแห่ง
แลง ประชาชนไม่มีอาหารกินก็เค้รำโคก
ราชสมบัตึปราศจากพระราชากร็รวง ไรย

๕๘ พรังพรอมควยคนผู้ มีเหลากอ ๑ เป็นมิตร
กันักปราชญ์ ๑ พรอมเพรียงควยหมุ่ญาตี ๑
ผู้ทมพรอมทง ๓ อย่างน เย่อมไม่พินาศ

๕๙ ประพฤติหาเลียงชพเนองควยผู้ อนกกล้ายาก
อัยไม่มทพงพาอาครยกล้ายาก คนไรทรพย
พยายามทำงานกล้ายาก ความจนกล้ายากยิ่ง
กว่าสิ่งทงปวงหมต

๖๐ จะหาความชอตรงจากคัสกรทไเหนไต จะหา
ความอดทนจากทรชนทไเหนไต จะหาความ
เสนหาจากหญิงแพศยาทไเหนไต จะหาความ
สตัยจากคนทหลงไหลในกามคุณทไเหนไต

- ๖๑ เปรมิตสฺย กุโต มานํ โกปนสฺย กุโต สุขม
 สุตฺรํณํ กุตः สตีตฺวณฺจ กุโต ไมตฺรํ ขลสฺย จ.
- ๖๒ ทุรฺพลสฺย พลํ ราชํ พาลานํ โรหนํ พลม
 พลํ มุรฺขสฺย เมานิตฺวํ เจราณามนฺฤตํ พลม.
- ๖๓ โย ชฺรฺวณิ ปริตฺยชฺย อชฺรฺวํ ปริเชวเต
 ชฺรฺวณิ ตสฺย นสฺยนฺติ อชฺรฺวํ นษฺจเมว จ.
- ๖๔ สุขํกํ มาสํ สุตฺริโย วฤทฺฐา พาลารฺกสฺตฺรฺณํ ทช
 ปฺรภาเต ไมถุณํ นิตฺุรา สทฺยः ปฺราณหฺราณิ ษณฺ.
- ๖๕ สโทย มาสํ นวานฺนณฺจ พาลา สตฺริ กฺษีรโกชนม
 มฤตมฺุโยณทกณฺโจว สทฺยः ปฺราณกรานิ ษณฺ.
- ๖๖ สึหาเทกํ พกาเทกํ ษณฺ สฺนสฺตฺริณิ ครุทภาต
 วายสาต จตฺุः สิกฺษेत จตฺวาริ กุกฺกุฎาทปि.

- ๖๑ คนผู้ทำการวิจัยใช้เขาจะมีมานะอย่างไรได้ คน
มักโกรธจะหาความสขทไหนดได้ สัตว์จะมีสติ
มั่นคงมาแต่ไหนด คนโง่เขลาจะหาไมตรีกับ
ใครได้
- ๖๒ พระราชาเป็นกำลังของคนทรพล ร้องไห้เป็น
กำลังของเด็ก ความนิ่งเป็นกำลังของคนโง่
ความคลบตะแคงเป็นกำลังของโจร
- ๖๓ ผู้ใดละเสียซึ่งสิ่งของที่ยังยืน ไปเสียของที่ไม่
ยังยืน ของที่ยังยืนก็ฉิบหาย ของที่ไม่ยังยืน
ก็ฉิบหายไปด้วย
- ๖๔ เนอแห่ง หญิงแก่ พระอาทิตย์อ่อน ทริใหม่
เสพเมถนเล่นอนเวลาสว่างแล้ว ๖ อย่างนี้ ทำ
ให้อายสน
- ๖๕ เนอสด เขาใหม่ สัตว์สาว อาหารเจอนมสด
นมขม นารอน ๖ อย่างนี้ทำให้อายสน
- ๖๖ พงศ์กษัตริย์ของราชสัท ๑ ของนกยาง
อย่าง ๑ ของสุนัข ๒ อย่าง ของฟ้า ๓ อย่าง
ของกา ๔ อย่าง ของไก่ ๕ อย่าง

๖๗ ปุรุณมลปการุณิ वा โย नरः क्रतुमिच्छति
 सम्यक् यत्नेन तत् कुर्यात् सीहातेर्गं प्रकीरुति तम्.

๖๘ สรวณทूरยาणि สัมมย พกวัต ปติโต ชนः
 กาลเทโสปปนนานิ สรวการยาणि साธयेत्.

๖๙ พหฺวาศี สวल्पสนตุษฏฺฐः สุนितฺรः सीชมฺรเจตนः
 ปุรุณกุตศฺจ ศฺรูศฺจ ชฺลาตวฺยาः ษฏฺฐํ สุโน कुณาः.

๗๐ อวิศฺรามํ วहेทฺถารํ ซีโตษฺณณฺจ น วินฺทตี
 สสนโตษฺสฺตถา นิตฺยํ ตฺรिณี สีกฺษेत क्रทฺภาต.

๖๗. ชนผู้^๒ ไทปราณจะทำการใหญ่^๒น้อย^๒ พงทำ
 การนั้น^๒โดยความพยายามอันเข้มแข็ง^๒ เหมือน
 ราชสีห์^๒อนิจยสัตว์^๒ นี้เรียกว่าจิตอย่าง ๓ ของ
 ราชสีห์
๖๘. ชนผู้^๒ตกอยู่ในน้ำที่ควรทำ^๒ สำรวมอินทรีย์^๒
 เหมือนนกยาง (อินจิงจิกปลา) ย่อม
 สามารถทำกิจอันสมควรแก่กาละเทศะให้สำเร็จ
 ได้ (เรียกว่าศึกษาเยี่ยงนกยาง อย่างหนึ่ง)
๖๙. คุณแห่งสุนัข ๖ อย่างคือ กินมาก ๓ ยืนดี
 ในของน้อย ๓ นอนหลับสนิท ๓ วัสดุเร็ว ๓
 ภักดีต่อเจ้าของ ๓ กล้า ๓ (นเยี่ยงสุนัข
 ๖ อย่าง)
๗๐. พาย่อมลากเส้นภาวะ โดยไม่ครั้นคร้าม ๓ ย่อม
 ไม่คิดถึงหนาวแลร้อน ๓ มีความสันโดษ
 เสมอ ๓ พงศศึกษาเยี่ยงฟ้า ๓ อย่าง คิงน

๗๑ คุณมโนคุณธรรมจ กาลเอ กาลเอ จ สัครหม
 อปรมาทมนาลสยั จตุ: ศิกุเขต วายสาต.

๗๒ ยุทธจ ปุราตฤตถานัน โภชนัน สห พนุทธิ:
 สตุรียมาปทุกทำ รกุเขจ- จตุ: ศิกุเขต กุกกุฉาต.

๗๓ โกติการ: สมรถานัน ก็ ทูร์ วุยวสายินาม
 โก วิเทศ: สวิทุยานัน ก: ประ: ปุริยวาทีนาม.

๗๔ อาปทำ กถิต: ปนุถา อินุทธิยาณามสัยม:
 ตชชย: สมุปทำ มารุโค เยเนษจึ เตน คมยตาม.

๗๕ น จ วิทฺยาสโม พนุธ- รุน จ วุยาธิสโม रिप्:
 น จาปตยสโม เสนโห น จ ไทวาตปรี พลม.

๗๑ เสพเมถุนในทลข ๑ เกือบช่อนของกินไว้

เส่มอ ๗ ๑ ระวังตัวไม่เผลอ ๑ ไม่เกียจ

คราน ๑ พงศกษาเยยงกา & อย่าง ทงน

๗๒ ไก่ยอมชอขตกนอย่าง ๑ คนแต่เข้าอย่าง ๑

หากินพร้อมด้วยพวกพ้องอย่าง ๑ รักษาตัวเมียบ

ทถกอินตรายอย่าง ๑ พงศกษาเยยงไก่ & อย่าง

๒๕
ทงน

๗๓ ถ้ามีความสามารถ ทำไมกบภาระที่หนัก ถ้า

มีความตั้งใจจริง ทำไมกบผลที่อย่ห่างไกล

ถ้ามีวิชา ทำไมกบพลตภมิประเทศ ถ้ามี

วาจน่ารักใคร่ ทำไมกบคนอื่น

๗๔ ความไม่สำรวมอินทรีย์นักปราชญ์ กล่าวว่าเป็น

หนทางแห่งวิบัติ การชนะอินทรีย์นักปราชญ์

กล่าวว่าเป็นหนทางแห่งสมบัติ เพราะอยาก

ไปไหนไปไต่

๗๕ พวกพ้องเส่มอด้วยวิชาไม่มี ชาติกเส่มอด้วย

พยาธิไม่มี ความรักเส่มอด้วยความอ่อนน้อม

ไม่มี กำลังเส่มอด้วยกรรมบัณฑิตไม่มี

๗๖ สมุทราวรณา ภูมิ: ปุราการาวรณั คฤหม
 นเรนทราวรณา เทศาศ- จริตาวรณา: สตรีย:

๗๗ มฤตกุมภสมา นารี ตปตางุการสม: ปุमान
 ตสมาท มฤตศจ วหุณัจ ในกตร สถาปเขต พุช:

๗๘ อาหาโร ทวีคุณ: สตรีณา พุทธิस्ताสำ จตรคุณา
 มหคฺโณ วุวยสายศจ กามศจาษฏคุณ: สมฤต:

๗๙ ชีรณมนัน ปุรศัสยาต ภารยาณจ คตเขาวนาม
 รณาต ปุรตยาตตี สตรี ศสยณจ คฤหมาคตม.

๗๖ แผ่นดินมีมหาสมุทรเป็นเครื่องหุ้มห่อ เรือนมี
 รั้วเป็นเครื่องแวกล้อม ประเทศมีพระเจ้า
 แผ่นดินเป็นเครื่องขบองกัน สัตว์ทั้งหลายมี
 ความประพฤติเป็นเครื่องรักษา

๗๗ นารเส้นมอด้วยหมอน้ำมันยาง บรุษเส้นมอด้วย
 ถ่านไฟอินรอน เพราะเหตุนี้ ผู้มขญญาจึงไม่
 เอาน้ำมันแลไฟตั้งไว้ในที่เดียวกัน

๗๘ นักปราชญ์กล่าวไว้ว่า สัตว์ทั้งหลายกินอาหาร
 สองเท้าผู้ชาย มีขญญาสี่เท้าผู้ชาย มีความ
 พยายามหกเท้าผู้ชาย มีกามคุณแปดเท้า
 ผู้ชาย

๗๙ พงสรรเสริญอาหารเมื่อเพลิงธาตุย่อยแล้ว พง
 สรรเสริญภรรยาเมื่อม้วยล่วงแล้ว พงสรร
 เสริญนกรบเมือกกลับจากรบแล้ว พงสรรเสริญ
 เขากลาเมื่อมาถึงเรือนแล้ว

๘๐ อสนุคฺษุณฺณา จ ทวีชา นษฺฐา สนุคฺษุณฺณา อิว ปารุถีวา:
 สลชฺชา คณิกา นษฺฐา นีรลชฺชาศฺจ กุลสตุรีย:

๘๑ อวิศปติโต ราชา มุรฺขปฺตรศฺจ ปณฺทิต:
 อธเนน ธนํ ปฺราปฺย ตฤณวตฺ มนฺยเต ชคตฺ.

๘๒ พุรหมหาบี นร: ปุโชย ยสฺยาสฺติ อิปฺถิ ธนम्
 ศศินสฺตุลฺยวโศบี นีรฺชน: ปรีกฺขเต.

๘๓ ปุสฺตกสฺถา ตู ยา วิทฺยา ปฺรหสฺตคตฺิ ธนम्
 การฺยกาเล สมฺตปฺนเน น สา วิทฺยา น ตทฺธนम्.

๘๐ พราหมณ์ทั้งหลาย ถ้าไม่ ถ้อ สัน โศษ ก็พินาศ
 พระเจ้าแผ่นดินถ้าทรง ถ้อ สัน โศษ ก็พินาศ หญิง
 แพศยาถ้ามีความละเอียดก็พินาศ สตรีทมิ
 เหล่าก้อถ้าไม่มีความละเอียดก็พินาศ

๘๑ คนเกิดในวงศ์อันต่ำช้าได้เป็นพระเจ้าแผ่นดิน ๑
 บุตรคนโง่ได้เป็นนักปราชญ์ ๑ คนจนมั่งมี
 ขน ๑ ทั้ง ๓ จำพวกนี้โลกย่อมคดหมิ่นเหมือน
 หนึ่งตนหญ้า

๘๒ คนผู้มีทรัพย์สมบัติอันไพศาล แม้จะฆ่าพระ
 พรหมก็ยังมีคนบูชา ชนผู้ไรทรัพย์ แม้จะ
 เกิดในตระกูลอันเลิศลอยฟ้า คนก็คดแคลน

๘๓ คนมีวิชาอยู่ในสมุค มีทรัพย์อยู่ในเงอมนมอ
 ผู้อื่น เมื่อมเหตการณ์เกิดขึ้น ชอบว่าไม่มี
 วิชา ชอบว่าไม่มีทรัพย์

๘๔ ปาทป่าน้ำ ภัย วาตาทุ ปทุมาน้ำ ศีลราทุ ภัยม
 ปรวตาน้ำ ภัย วชราตุ สาธุน้ำ ทุรชนาทุ ภัยม.

๘๕ ปุราเชล นียุชฺชมานเน ตุ สนฺติ ราชฺลสฺสฺตรโย คุณา:
 ยศ: สฺวรฺคณิวาสศฺจ วิปฺลศฺจ ธนาคม:.

๘๖ มฺรุเช นียุชฺชมานเน ตุ ตฺรโย โทษา มหฺปเต:
 อยศศฺจารุณาสศฺจ นรเก คมนํ ตถา.

๘๗ พหุภีรฺมฺรฺขสงฺฆมาไต- รฺนฺโยนฺยปสฺวฤตฺตฺติภี:
 ปรฺจฺฉาทฺยนฺเต คุณา: สรฺเว เมมฺไรว ทิวากร:.

- ๘๔ ภัยของ ต้นไม้ทั้งหลาย อันเกิด อยู่ ริมตลิ่ง ย่อม
เกิดแต่ลม ภัยแห่งปทุมทั้งหลายย่อมเกิด
แต่ฤดูหนาว ภัยแห่งภูเขาทั้งหลายย่อมเกิด
แต่วัชระ (เพ็ชร) ภัยแห่งสาธุชนทั้งหลาย
ย่อมเกิดแต่ทรชน
- ๘๕ เมื่อ มี นักปราชญ์ เป็น ผู้ ช่วย ประกอบ ราชกิจ
พระราชาย่อมได้คุณ ๓ อย่าง คือ ยศอย่าง ๑
อยู่ในสวรรค์อย่าง ๑ ได้บรรลุทรพย์อันไพบูรณ์
อย่าง ๑
- ๘๖ เมื่อมีแต่คนโง่อยู่ประกอบราชกิจ โทษ ๓ อย่าง
ย่อมมีแก่พระเจ้าแผ่นดิน คือ เสื่อมเสีย
เกียรติยศอย่าง ๑ ทรัพย์สมบัติพินาศอย่าง ๑
ไปสู่นรกอย่าง ๑
- ๘๗ หมู่คนโง่ทั้งหลายมาก ประพฤติกริยาต่อกัน
ดั่งสัตว์เคี้ยวรณาน ย่อมปกยัดคุณความดี
เสียหมด เหมือนนกยเมฆบดดวงอาทิตย์

๘๘ ยสฺย เกษตรํ นทิตเร ภारุยา วาบี प्रप्रिया
 पुत्रस्य विनो नास्ति मुत्तुयु रेव न संस्यः.

๘๙ อสมภาว्यं न वक्तव्यं प्रत्यक्षम्भी तदस्यเต
 सीลา त्रตี ปान्यं คित् คายตี वानรः.

๙๐ สุภिक्षं กฤษเก นิต्यं นิต्यं สุขมโรคิณ
 ภारุยา ภรตฺตः प्रिया यस्य तस्य निโตยत्सर्व कुहम्.

๙๑ เหลลา สฺยาดุ การุยนาสาย พุทธิมาสาย นิรุชนม
 ยาจนา มานนํมาสาย กุลนํมาสาย โภชนม.

๙๒ เสวิตวฺย มหาฤกษः ผลจฺฉายาสมนฺวิตः
 ยทิ ไทวาทฺ ผลํ नास्ति ฉายา เกน นีवारยเต.

๘๘ ผู้ใดมีทอयरรมแม่หน้า มีเมียเป็นทรักของคนอื่น
มลูกไม่มีวินย ไม่ตองสงสัยว่ามฤตยูจะไม่
มาถง

๘๙ ถงเห็นประกฤษแก่ตา แต่สิ่งทเห็นนั้นไม่ใช่
วิสัยทจะทำไค้ ก็ไม่ควรพค จะเหมื่อนหน้า
ทหิน แลให้วานรร้องเพลง

๙๐ เข้างามเป็นความสุขเสมอของชาวนา ความ
ไม่มีโรคก็เป้นความสุขเสมอ ภรรยาของผู้ใด
เป้นทรักแห่งสามิ เรือนของผู้นั้น ชอบว่ามี
มโหรศพออยู่เสมอ

๙๑ ความเกยจคร้านยอมยงกิจการให้พินาศ ไร
ทรพยทำให้อบขัญญา การขอทานทำให้หมด
มานะ กินไม่มีประมาณทำให้ตระกูลพินาศ

๙๒ ต้นไม้ใหญ่ทบริบรรณควยผลแลเงาควรทจะเสัพย
อาศรัย ถ้าไม่มีเหตุผลทเหลือวิสัยมาทำ
อนตรายแล้ว ใครจะห้ามเงาต้นไม้นั้นไค้

- ๕๓ ปุรณเม นารชิตา วิทฺยา ทฺวตีเย นารชิตํ ฌนม
 ตฤตีเย นารชิตํ ปุณฺยํ จตุรเถ กิ ภิษยตี.
- ๕๔ นทักุเล จ เย วฤกฺษา: ปฺรหสฺตคตํ ฌนม
 การุຍํ สฺตฺรโคจริ ยตฺ สฺยาตฺ สรวํ ตทฺวิผลํ ภาเวตฺ.
- ๕๕ กุเทศมาสาทฺย กุโตรฤตสณฺจย:
 กุปฺตรมาสาทฺย กุโตะ ชลาณฺชลี:
 กุเคหิณฺม ปฺราปฺย คฤเห กุต: สุขมฺ
 กุสิษฺยมธฺยาปฺยต: กุโตะ ยศ:
- ๕๖ กุโปทกํ วณฺฺจญา ย สฺยามา สฺตฺร เจษฺณฺกาลยมฺ
 ศีตกาเล ภาเวทฺษณฺิ คุริษฺมกาเล จ ศีตลมฺ.
- ๕๗ วิษํ จงฺกรมณฺิ ราเตฺรา วิษํ ราโชณฺนุกูลตา
 วิษํ สฺตฺรโยปฺยนฺยหฤโท วิษํ วฺยาธิริวีกฺษิต:

๘๓ วิทยาลัยแรกถ้าไม่หาวิชาไว้ วิทยาลัย ๒ ไม่หาทรัพย์
วิทยาลัย ๓ ไม่ทำบุญ วิทยาลัย ๔ จักทำอะไรได้

๘๔ ต้นไม้ที่อยู่ที่ใกล้ฝั่งน้ำ ทรัพย์อยู่ในเงอมนมือ
ของคนอื่น กิจการตกอยู่ในวิสัยแห่งสตรี
สิ่งทั้ง ๓ ตกกล่าวไว้ในผล

๘๕ อยู่ในภูมิภาคประเทศที่ไม่ดีจะสั่งสมทรัพย์ที่ไหนได้
มีลูกชั้วจะหาความเคารพอันรุ่งเรืองที่ไหนได้
มีแม่เรือนชั้วจะหาความสุขในเรือนที่ไหนได้ มี
ศิษย์เกยจครานจะหาเกียรติยศที่ไหนได้

๘๖ น้ำในบ่อ ๑ รั่มไม้ไทร ๑ สตรีสวย ๑ เรือน
ที่ก่อสร้างด้วยอิฐ ๑ ถึงคราวหนาวก็ทำให้
อบอุ่น ถึงคราวร้อนก็ทำให้เย็นสบาย

๘๗ เทยวกลางคนก็เป็นพินัย ปฏิบัติราชกิจก็เป็นพินัย
สตรีที่ผูกใจอยู่ในชายอื่นก็เป็นพินัย เจ็บไข้ไม่
เหลียวแลกระตือรือร้นก็เป็นพินัย

๕๘ ทุรุธิตา วิษั วิทยา อชัรเณ โภชนั วิษม
 วิษั โคษจิ ทริทุรสย วฤทุธสย ตรุณั วิษม

๕๙ ปุรโทเช นihat: ปนถา: ปติตา นihat: สตุรีย:
 อลุปวัชั นihatั เกษตรั ฤฤตุยโทษาตุ หต: ปุรภุ:

๑๐๐ หตมโสทรตุรียั สุราทฐั หโต ยชุลสตุวทกัษณ:
 หตา รูปวตี วนชยา หตั ไสนุยมนายกม.

๑๐๑ เวทเวทางุคตตวโชล ชปโหมปรายณ:
 อาศัรวาทวโจยुकต เอษ ราชปโรหิต:

- ๙๘ เล่าเรียนวิชาถ้าไม่สำเหนียกให้แม่นยำก็เป็น
 พิชแก่ผู้เรียน อาหารการกินถ้าไพศาลไม่ย่อ
 ก็เป็นพิชแก่ผู้กิน โรงศาลเป็นพิชของคน
 ขัดสน หญิงสาวเป็นพิชของชายชรา
- ๙๙ เกินทางเวลาพลบค่ำมีแต่ความเสื่อมเสีย สัตว์
 ที่พลาดไปในทางชั่วแล้วก็มีแต่เสื่อมเสีย ไร่
 นาที่มเข่าปลุกนอยก็มีแต่เสื่อมเสีย นายที่ม
 คนไซ่ชวกก็มีแต่เสื่อมเสีย
- ๑๐๐ ศราทศพรตถ้าผู้ทำไม่ได้ เรียนไตรเพทก็เสื่อม
 ขชายัญถ้าไม่มีทกษณาทานก็เสื่อม สัตว์รูป
 สวยถ้าเป็นหมันก็เสื่อม กองทัพถ้าไม่มีนายก็
 เสื่อม
- ๑๐๑ ผู้รู้เวทแเลองค์ของเวทโดยถ่องแท้ ๑ ตั้งหน้า
 ในการบริกรรมแเลเส้นสรวง ๑ ประกอบด้วย
 วาตะในการอำนวยการ ๑ ผู้ที่แเลควรเป็นราช
 ปโรหิต

๑๐๒ กุศลศีลคฺโนเปต: สรวฺรณมปฺรายน:
 ปฺรวิน: เปฺรชณนชฺยโกษ ชฺรณนชฺยโกษ วิธียเต.

๑๐๓ อายฺรเวทกฺฤตาทฺยาส: สรวเฆนํ ปฺริยทฺรศน:
 อารยศีลคฺโนเปต: เอษ ไวทฺย วิธียเต.

๑๐๔ สกฺฤตฺกฤตคฺฤทฺหิตารฺโถ ลมฺหโสฺต ชิตากฺษร:
 สรวสสฺตรสมาลอกี ปฺรคฺฤโษฐ นาม เลขก:

๑๐๕ สมสฺตนํตีสสฺตรโชน วาหเน ปุชิตศฺรม:
 เสารยวฺรยคฺโนเปต: เสนนชฺยโกษ วิธียเต.

๑๐๖ เมธวํวากฺปณฺ: ปฺรชฺล: ปฺรจิตฺโตปฺลกฺษก:
 ธีโร ยโถกฺตวาทิ จ เอษ ทฺโต วิธียเต.

๑๐๒ ^๑ ^๒ ^๓ ^๔ ^๕ ^๖ ^๗ ^๘
บริบูรณ์ด้วยคุณคอดีตระกูลเลิศ ๑ **ตั้งหน้า**
ในการรักษาธรรมทั้งปวง ๑ **มีขบถญารัฐ**
เลือกใช้คน ๑ **ผู้ไม่ควรเป็นกรรมการ**

๑๐๓ **ชวนชวายุในการทำให้เจริญอายุ** ๑ **เป็นที่ต้อง**
ตาของคนทั้งปวง ๑ **ประกอบด้วยอริยศีล** ๑
ผู้ไม่ควรแต่งตั้งให้เป็นแพทย์

๑๐๔ **สามารถจดจำเนื้อความที่คนอื่นพูดครั้งเดียว** ๑
มีผลรวดเร็ว ๑ **ชำนาญในอักษร** ๑ **เอาใจ**
คหไส้ในตำหรับตำราทั้งปวง ๑ **ผู้ไม่ควร**
เป็นเลขานการอย่างยง

๑๐๕ **รู้ตำรานิตยศาสตร์ทั้งหมด** ๑ **ฝึกฝนชำนาญใน**
พาหนะจนคนยกย่องว่าดี ๑ **ประกอบด้วยคุณ**
คอแก่วกกล้าแลความเพียร ๑ **ผู้ไม่ควรเป็น**
เสนาธิการ

๑๐๖ **มีขบถญา** ๑ **ฉลาดพูด** ๑ **เป็นนักปราณูช** ๑
ทรงจำแม่นยำ ๑ **กล่าวถ้อยคำเป็นหลักฐาน** ๑
ผู้ไม่ควรเป็นทูต

๑๐๗ ปุตรเปาตรคฺ โณเปต: ศาสฺตรโชณ มิชฺณฺปาจก:

ศุรฺสจ กจฺนศฺโจว สุปการ: ส อจฺยเต.

๑๐๘ อิงฺกิตากการตทวโชณ พลวานฺ ปฺรียทรฺสน:

อปรฺมาโท สทา ทกฺษ: ปฺรตีหาร: ส อจฺยเต.

๑๐๙ ยสฺย นาสฺตีสฺวยํ ปฺราชฺณา ศาสฺตรํ ตสฺย กโรตี กิมฺ

โลจนากฺยา วิหฺนฺสฺย ทรฺปน: กิ กฤษฺยตี.

๑๑๐ กิ กฤษฺยนฺตี วกฺตาร: โสฺรตา ยตร นวิทฺยเต

นคฺน กฺษปนฺเก เทเส รชก: กิ กฤษฺยตี.

๑๐๗ ^๑ปริบรณ^๒ทวย^๓คุณ^๔คอบ^๕ตร^๖แล^๗น^๘คทา^๙ ๑ ^๑ร^๒ตำ^๓รา^๔
^๑ก^๒ย^๓เข^๔า^๕ ๑ ^๑ท^๒ำ^๓ก^๔ย^๕เข^๖า^๗อ^๘ร^๙อ^{๑๐}ย^{๑๑} ๑ ^๑แ^๒ก^๓ล^๔ว^๕ก^๖ล^๗า^๘ ๑
 แ^๑ข^๒ง^๓ร^๔แ^๕ง^๖ ๑ ^๑ผ^๒ู้^๓น^๔ค^๕ว^๖ร^๗เป^๘น^๙ว^{๑๐}เ^{๑๑}ส^{๑๒}ศ^{๑๓}ค^{๑๔}ร^{๑๕}อง^{๑๖}ต^{๑๗}น

๑๐๘ ^๑ร^๒ิ^๓ก^๔ล^๕ง^๖เก^๗ต^๘อ^๙า^{๑๐}ก^{๑๑}าร^{๑๒}เค^{๑๓}ล^{๑๔}อ^{๑๕}น^{๑๖}ไ^{๑๗}ห^{๑๘}ว^{๑๙}ค^{๒๐}อ^{๒๑}ย^{๒๒}ถ^{๒๓}อ^{๒๔}ง^{๒๕}แ^{๒๖}ท^{๒๗} ๑ ^๑ม^๒
 ก^๑ำ^๒ล^๓ง^๔ ๑ ^๑ค^๒อ^๓ร^๔เ^๕็^๖น^๗ร^๘ัก^๙ค^{๑๐}อ^{๑๑}ร^{๑๒} ๑ ^๑ม^๒ิ^๓แ^๔ล^๕อ^๖ ๑ ^๑ข^๒ย^๓ัน
 ข^๑ัน^๒แ^๓ข^๔ง^๕ ๑ ^๑ผ^๒ู้^๓น^๔ค^๕ว^๖ร^๗เป^๘น^๙น^{๑๐}า^{๑๑}ย^{๑๒}ป^{๑๓}ระ^{๑๔}ต

๑๐๙ ^๑ผ^๒ู^๓ท^๔ม^๕ิ^๖ม^๗ิ^๘ไ^๙ห^{๑๐}ว^{๑๑}พ^{๑๒}ริ^{๑๓}บ^{๑๔}ท^{๑๕}ว^{๑๖}ย^{๑๗}ต^{๑๘}น^{๑๙}เ^{๒๐}อง^{๒๑} ^๑ท^๒ำ^๓ห^๔ร^๕บ^๖ท^๗ำ^๘ร^๙า^{๑๐}จ^{๑๑}ก^{๑๒}
 ท^๑ำ^๒อ^๓ะ^๔ร^๕ไ^๖ห^๗่^๘ไ^๙ด^{๑๐} ^๑ค^๒น^๓เ^๔็^๕ย^๖จ^๗ัก^๘ษ^๙ ^๑ก^๒ระ^๓จ^๔ก^๕จ^๖ะ^๗ม^๘ิ

• ประโยชน์อะไร

๑๑๐ ^๑ท^๒ไ^๓ด^๔ไ^๕ห^๖่^๗ม^๘ิ^๙ค^{๑๐}น^{๑๑}พ^{๑๒}ัง ^๑ค^๒น^๓พ^๔ด^๕จ^๖ัก^๗ท^๘ำ^๙อ^{๑๐}ะ^{๑๑}ร^{๑๒}ไ^{๑๓}ด^{๑๔} ^๑ป^๒ระ^๓เท^๔ศ^๕
 ท^๑ม^๒ิ^๓แ^๔ต^๕ค^๖น^๗เป^๘ล^๙อ^{๑๐}ย^{๑๑}ค^{๑๒}น^{๑๓}ม^{๑๔}ิ^{๑๕}น^{๑๖}ง^{๑๗}ผ^{๑๘}า ^๑ช^๒ำ^๓ง^๔ย^๕อ^๖ม^๗จ^๘ัก^๙ม^{๑๐}ิ

ประ โยชน์อะไร

จบจาณกยศตกะ

